

210. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 14 III 1882 Rkp. BJ 6520 k. 222-223.

[k. 222r]

Paryż, 14^{go} marca 1882 r.

7, rue Guénégaud

Szanownemu Panu

posyłam egzemplarz tłumaczenia dzieł śp. Ojca mego¹. Nie miał dotąd ojciec mój szczęścia z tłumaczami. K. Ostrowski², nie mówiąc już o lichej francuszczyźnie, ciągle autora poprawia. Słowa: «parada skończona» tłumaczy «*Et le combat cessa, faute de combattants*»³ itd. On to mówił pomocnikowi mojemu p. Kossakowskiemu⁴: „*Pan Tadeusz* byłby arcydziełem... z moimi poprawkami”. Dziwić się należy, że po takim przekładzie cudzoziemcy zgadli geniusz autora. Tłumaczono Ojca mego [k. 222v] po angielsku, po włosku, po niemiecku, według prozy Ostrowskiego! Znalazł się człowiek, co jeszcze daleko gorzej od Ostrowskiego tłumaczy. Przeździecki⁵ karykaturalne swoje wiersze rozsyła całemu światu, budzi wdzięczność ogólną tych, co mają zwyczaj do dzieł nie zaglądać i minister oświecenia za przekłady obdarzył go wstążką *d’officier d’Académie*⁶! Wbił w pychę Przeź[dzieckiego], który dalej będzie nasze arcydzieła szpecił. Kiedy Ojciec mój, który już dla Dawida przełożył był *Farysa*⁷, poprawił część tłumaczenia Burgaud⁸ i na tym tłumaczeniu [k. 223r] Pani Sand⁹ oparła piękne studium o *Dziadach*¹⁰.

¹ *Chefs-d’oeuvre poétiques d’Adam Mickiewicz, traduits par lui-même et par ses fils [Alexandre et Ladislas Mickiewicz] et suivis du „Livre de la nation polonaise et des pèlerins polonais” avec une notice sur la vie de l’auteur, par Ladislas Mickiewicz, G. Charpentier, Paris 1882.*

² Krystyn Ostrowski (1811-1882) – polski pisarz i tłumacz, od 1831 r. na emigracji, współzałożyciel muzeum w Rapperswilu, opublikował francuski przekład *Pana Tadeusza* pt. *Thadée Soplica, ou Le dernier procès en Lithuanie. Récit historique en douze livres.* w: *Oeuvres poétiques complètes de A. Mickiewicz, ancien professeur de littérature et de langue slave [!] au Collège de France.* Traduction du polonais, d’après l’édition posthume de 1858, par Ch. Ostrowski. Wyd. 4., Librairie Firmin-Didot, Paris 1859.

³ *Walka ustala z powodu braku walczących* (franc.).

⁴ Adam Kossakowski – zarządca Księgarni Luksemburskiej w latach 1871-1889.

⁵ *Monsieur Thadée de „Soplica” ou Le dernier procès en Lithuanie sui generis. Récit historique en douze chants, par A. Mickiewicz* [Przekład i przedmowa Charles de Noire-Isle, tj. K. Przeździecki], t. 1-2, Typographie de E. Pion et Cie, Paris 1876-1877, „Poètes illustres de la Pologne au XIXe siècle” – przekład przypisywany Konstantemu Przeździeckiemu (1846-1897) lub Karolowi Gustawowi Przeździeckiemu (1818-1882). Wzmianka w liście o przyznanym odznaczeniu, wskazuje na Karola Przeździeckiego.

⁶ *Oficera Akademii* (franc.).

⁷ Adam Mickiewicz, *Le Faris* – przekład prozą ofiarowany rzeźbiarzowi Pierre-Jeanowi Davidowi d’Angers, 15 IX 1829.

⁸ Adam Mickiewicz, „*Dziady*” ou *La fête des morts: poème* [...] par [Henri Burgaud Des Marets], Clétienne, Paris 1834.

⁹ George Sand (1804-1876) – francuska powieściopisarka okresu romantyzmu, znana ze swego ekscentrycznego trybu życia i głośnych romansów, m.in. z Fryderykiem Chopinem.

¹⁰ George Sand, *Essais sur la drame fantastique, Goethe, Byron, Mickiewicz*, „Revue des deux-mondes” 1839, t. 20, s. 593-645.

Muszę przeproszać za druk niestaranny *Ulany*, niektóre odcinki „Echo”¹¹ przepełnione błędami. *Ulana* bardzo pojętna dla Francuzów. Tissot¹² np. zachwycał się i mówił: „*Je n'aurais jamais admis que les Polonais eussent des romans aussi intéressants*”¹³. Tak z góry miał już sąd o literaturze naszej, wcale jej nie znając.

Tego roku kongres literacki w maju odbędzie się. Rzym daleki dla naszych i nie wiem, czy się wiele rodaków do Rzymu puści¹⁴.

Polecam się łaskawej pamięci Szanownego Pana,

Wł[adysław] Mickiewicz

¹¹ J. I. Kraszewski, *Ulana. Powieść poleska*. Wilno 1843, tłumaczenie francuskie Wł. Mickiewicza drukowano w odcinkach w „Écho de France” w 1882 r.

¹² Victor Tissot (1844-1917) – francuski pisarz i dziennikarz, autor popularnych opowiadań o Szwajcarii i Niemczech.

¹³ *Nigdy bym nie przypuszczał, że Polacy mają tak interesujące powieści* (franc.)

¹⁴ Międzynarodowy Kongres Literacki – pierwszy kongres odbył się w 1878 r. w Paryżu z inicjatywy Société des gens de lettres de France, pod przewodnictwem Victora Hugo. Powstało wtedy Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI), znane też jako Association Littéraire Internationale (Międzynarodowe Towarzystwo Literackie), którego celem było stworzenie konwencji chroniącej prawa autorskie literatów i artystów, co udało się osiągnąć w konwencji berneńskiej w 1886 r.. Kolejne kongresy odbyły się: w 1879 r. w Londynie, w 1880 r. w Lizbonie, w 1881 r. w Wiedniu, w 1882 r. w Rzymie, w 1883 r. w Amsterdamie, w 1884 r. w Brukseli, w 1885 r. w Antwerpii.